

Treball de Fi de Grau

Títol

Autoria

Professorat tutor

Grau

Tipus de TFG

Data

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:

Castellà:

Anglès:

Autoria:

**Professorat
tutor:**

Curs:

Grau:

Paraules clau (mínim 3)

Català:

Castellà:

Anglès:

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:

Castellà:

Anglès:

AGRAÏMENTS

Per la seva col·laboració en aquest reportatge agraeixo a Cooperació Osona-Sàhara, el seu president Joan Torres i al vicepresident Lluís Grifell.

A Felix Flores, periodista d'internacional de La Vanguardia i a Ettanji Ahmed, per les fonts i la informació cedida.

A Nasra Amah, per aportar la perspectiva de gènere des del moviment feminista d'Amnat Thawra: Hijas de la revolución.

A en Salek per parlar obertament de la situació als campaments i per la seva hospitalitat.

A la família Sidi: Didi, Teslem, Masud, Fala, Aicha, Mustafa i Majuba, per acollir-me a casa seva i ensenyar-me un món diferent en què, tot i les adversitats, els somriures en són la bandera.

A Núria Casellas per ser la meva companya d'aventures al Sàhara i aportar la seva visió i il·lusió d'educadora social.

Al professor Josep Carles Rius per guiar-me en l'estructuració del reportatge. I a Marcial Murciano per la seva tutorització.

ÍNDEX:

Introducció.....	5
------------------	---

Primera part: el reportatge

Sedentaris al desert del Sàhara: la vida del poble sahrauí als campaments de refugiats de Tindouf.....	7
--	---

Segona part: complements informatius

Entrevistes.....	19
------------------	----

L'ocupació Marroquina.....	25
----------------------------	----

Dades d'interès.....	27
----------------------	----

Bibliografia.....	29
-------------------	----

Recursos electrònics en línia.....	30
------------------------------------	----

Apèndix.....	33
--------------	----

INTRODUCCIÓ

La família Sidi viu al campament de refugiats d'Auserd, enmig del desert del Sàhara, des de fa més de 40 anys. Es tracta de quatre generacions de refugiats que han obert les portes de casa als cooperants de l'associació Cooperació Osona-Sàhara i que aporten les seves històries personals per donar veu al reportatge. D'aquesta manera no només es pretén explicar la situació actual als campaments i a la vida de la societat sahrauí sinó també, mostrar la realitat dels seus habitants trencant els arquetips occidentals.

El conflicte del Sàhara Occidental amb Marroc sembla no arribar a un acord i mentre la comunitat internacional no mostra suport al conflicte més enllà dels esforços de la Missió de les Nacions Unides per un Referèndum al Sàhara Occidental (MINURSO), el poble sahrauí en pateix les conseqüències. El tema ha estat escollit precisament per posar en el punt de mira aquestes conseqüències.

La informació sobre la situació als campaments és escassa i sovint desactualitzada. Els mitjans de comunicació tan sols informen quan es duen a terme intents de diàleg per part de la MINURSO, i exceptuant algun reportatge de molt de tant en tant, i sobretot per part de cooperants, la realitat del poble sahrauí no arriba a occident.

Aquest reportatge s'ha basat en el treball de camp realitzat durant l'estada als campaments amb la família Sidi. Això m'ha permès conèixer la realitat dels assentaments de primera mà i aportar fotografies d'elaboració pròpia. També les entrevistes amb cooperants, els quals han participat en el programa d'acollida d'infants sahrauís, Vacances en Pau.

L'estada de l'Aicha, una de les filles de la família Sidi, a Catalunya amb el programa Vacances en Pau, la qual vaig poder seguir de prop, m'ha permès analitzar el xoc cultural entre dues realitats ben diferents de les quals fa palesa el reportatge.

L'entrevista amb un dels metges dels campaments, que forma part d'una de les famílies més prominents i compromeses amb l'assentament d'Auserd, m'ha servit per parlar de la situació de les infraestructures i material de què es disposa als campaments per sobre portar les condicions de vida en les que viuen.

Una altra entrevista fonamental ha estat la del periodista Ettanji Ahmed, director d'Equipe Media, l'únic mitjà sahrauí que informa dels conflictes en territori ocupat. L'entrevista telefònica així com les fonts proporcionades han servit per mostrar diferents punts de vista del conflicte sahrauí.

El reportatge també aporta la perspectiva de gènere sobre la societat sahrauí. La família Sidi, formada en la seva majoria per dones, i la col·laboració del moviment sahrauí feminista Amnat Thawra: Hijas de la revolución, ha permès posar el focus en la situació de la dona als campaments. La informació sobre aquest apartat s'ha basat en l'entrevista telefònica realitzada a la fundadora d'aquest col·lectiu, Nasra Iahdih Said i la lectura de diferents articles del blog del moviment.

La cerca d'informació i dades ha estat complicada, ja que molts documents no estan actualitzats o la informació prové d'associacions locals o regionals que donen suport al poble sahrauí, i que per tant, no està contrastada. És per això que els informes de la MINURSO i ACNUR, han estat les principals fonts d'informació i recopilació de dades per l'elaboració dels complements informatius.

Tot i contactar diverses vegades amb ACNUR ha estat impossible aconseguir un entrevista amb algun dels cooperants als assentaments. És per això que m'he centrat en Cooperació Osona-Sàhara que de manera més discreta també realitza una gran labor de cooperació, i amb la qual he pogut establir contacte permanent i he acompanyat al viatge a Tindouf.

Una altra dificultat ha estat parlar sobre temes relacionats amb la política o el feminisme durant l'estada als campaments. Els sahrauís són molt hospitalaris i oberts però sobretot les generacions adultes els costa parlar d'aquests temes. Ha estat més fàcil mantenir converses amb els més joves.

SEDENTARIS AL DESERT DEL SÀHARA

La vida del poble sahrauí als campaments de refugiats de Tindouf

Els campaments de refugiats de Tindouf acullen sahrauís des del 1975. Són famílies senceres les que van haver d'emigrar i les que, generació a generació, han format petites ciutats amb escassos recursos al desert del Sàhara.

La família Sidi consta de quatre generacions sahrauís, la Dadi l'àvia de la família és l'única que ha conegut la vida al Sàhara Occidental. La seva filla Teslem, recorda poca cosa d'aquells dies, ara és mare de quatre fills que no coneixen altra vida que la dels campaments. En Masud, de 21 anys, l'Aicha d'11 anys, en Mustafa de 10 i la Majuba de 4. És una família monoparental, ja que el pare va morir fa dos anys.

Els Sidi es van establir en una de les cases d'adob dels campaments de refugiats d'Algèria, a Tindouf. Els assentaments o *wilayas* es divideixen en quatre localitzacions que han rebut el nom de les principals ciutats del Sàhara Occidental: Aaiun, Smara, Dakhla, Bojador i Auserd, on viuen els Sidi. Aquests campaments es troben enmig del desert del Sàhara, concretament a l'hamada, un lloc àrid i completament pla, lluny de les dunes del desert però amb unes condicions de vida molt dures. S'hi viuen uns estius que superen els 50 graus i uns hiverns freds que toquen els 0 graus, sense aire condicionat ni calefacció, i amb uns episodis de pluges i de vent huracanat, el Sirocco, que provoquen greus destrosses a les fràgils cases sahrauís.

UNA CIUTAT ENMIG DEL DESERT

La família Sidi viu en una casa d'adob de tres habitacions i una petita cuina. Les estances no tenen ni un moble, només coixins i mantes per passar les estones entre familiars bevent te estirats a la catifa. El lavabo és fora de la casa i consta d'un forat a terra, gens còmode pels occidentals. Aquest és l'habitatge habitual dels campaments, sovint completat amb una haima, una gran tenda on la família es reuneix per beure te.

Casa d'adob i Haima a Auserd/ Abril Chinchilla

La Teslem, la mare, es lleva ben d'hora i sense fer soroll, per no despertar els petits de la casa: l'Aicha, en Mustafa i la Majuba que dormen amb ella al terra d'una de les estances, escombra amb energia la sorra escorredissa de la catifa del menjador.

Els fills dels Sidi tenen la tasca d'anar al mercat que queda a uns deu o quinze minuts a peu de casa, uns minuts eterns sota el sol del desert. "Recordeu-vos bé del camí, aquí no hi ha carrers i totes les cases són iguals, no sabreu tornar a casa sense mi!"- diu en Massud als cooperants que l'acompanyen- "Yalah, yalah"- crida perquè s'afanyin.

El mercat és un dels centres de reunió dels campaments. El formen petites botigues de queviures, roba, estris de cuina, material escolar... una mica de tot allò que els occidentals ja no volen o no fan servir, allò que aquí està passat de moda.

A la carnisseria no es pot escollir el dinar, toca el que hi ha. Sovint pollastre o cabra, el camell sol ser per ocasions especials, ja que té un preu més elevat. La carn penja del sostre en una caseta feta d'adob i les dones fan cua sota l'atenta mirada dels joves sahrauís que es passegen amb els seus Mercedes dels anys setanta pels estrets carrerons del mercat.

Als dinars i sopars de la família Sidi les dones es reuneixen a una habitació i els homes a una altra, assentats a terra gaudeixen del menjar que es posen a la boca amb les mans, i no necessiten més que un plat per a tots. “Us ho heu de menjar tot! Jo no cuino perquè després s’ho hagin de menjar les cabres”- diu la Teslem mentre emplena la taula de safates de menjar.

Sovint els productes que guarneixen la taula porten etiquetes on es llegeix: ajuda humanitària. Als campaments de Tindouf opera una gran diversitat d’organitzacions no governamentals com: ACNUR, Mitja Lluna Roja, Programa Mundial d’Aliments (PMA), Medicos Mundi, CEAS Sahara, Mundubat, Unicef...

Madrasa d'Auserd al districte de Bir Ganduz/ Abril Chinchilla

L’aigua pel consum propi es rationa per a cada família segons el que aquesta es pugui permetre pagar. Per tant, la dutxa a casa els Sidi és inexistent, tot i que hi ha famílies als campaments que fan negoci a canvi d’una dutxa d’aigua calenta i productes d’higiene.

Cada *daira* o barri, compta amb la seva *Madrasa* o escola primària. Són grans infraestructures tot i que molt senzilles. Les aules són grans però molt fosques. El nombre d’alumnes és alt i les classes solen ser mixtes, tot i que no està ben vist que nens i nenes juguin plegats. Al campament

d'Auserd s'hi troben 5 escoles bressol, 5 escoles de primària i 2 instituts. A més, també hi ha 5 escoles coràniques i 4 mesquites.

Pel que fa a centres educatius, a Auserd s'hi troben 2 escoles de dones, on es formen en administració i aprenen a utilitzar els aparells informàtics, i 2 centres d'educació especial on es té cura de persones cegues i sordes, així com amb diversitat funcional.

Cada *wilaya* o assentament té els seus centres d'atenció primària, on els sahrauís esperen arrecerats a la poca ombra que ofereix l'edifici a què el metge els cridi per la revisió. En el cas d'Auserd, a més dels 5 centres d'atenció primària, compten amb un centre especialitzat en la cura materna i de nadons. Una petita caseta amb no més de quatre habitacions i una sala de part. Són habitacions fosques pròpies d'una pel·lícula gairebé de terror.

Centre mèdic de cura materna i de nadons d'ACNUR, Auserd/ Abril Chinchilla

En Salek és el dentista d'Auserd i forma part d'una de les famílies més prominents i compromeses de l'assentament. “Ara estem rebent algunes ajudes per crear escoles politècniques, d'infermeria, de soldadura, construcció, fusteria, electricitat... però no hi ha mitjans suficients perquè els joves aprenguin. Estem vivint un greu problema amb la joventut, hi estem pensant molt”- explica en Salek al grup de cooperants catalans que arriben a la consulta amb material mèdic nou. En Lluís Grifell, vicepresident de Cooperació Osona Sàhara es mostra satisfet després d'haver fet l'entrega del material a l'hospital: “Amb aquest material i el jeep

que vam aconseguir fer arribar fa poc, en Salek pot ampliar les revisions mèdiques no només a Auserd sinó a altres assentaments”.

La cooperació internacional ha creat horts que amb la cura i dedicació dels sahrauís produeixen aliments pels centres i hospitals. Així com la perforació d’alguns pou per tal de millorar la qualitat i quantitat d’aigua dels refugiats.

ELS JOVES I EL FUTUR POLÍTIC DELS CAMPAMENTS

En Masud, el germà gran dels Sidi, i alguns cosins i amics aposten per una resposta armada al conflicte del poble sahrauí amb Marroc, cansats de la vida als campaments i d’un futur sempre incert.

El Front Polisario és el moviment polític i militar que regenta i organitza els campaments amb un discurs immutable sobre l’alliberació del poble sahrauí i la proclamació de la República Àrab Sahrauí Democràtica. Ara però s’enfronta a noves problemàtiques relacionades amb els més joves, que no troben sortides professionals.

Els alts càrrecs defensen la idea que la falta de solucions per part de la comunitat internacional està cansant les noves generacions que es preparen per a una revolta.

Un dels cosins d’en Masud s’està formant amb l’exèrcit del Polisario per servir en la lluita sahrauí. Amb l’uniforme militar explica a la resta de la família com s’aniquila a l’enemic fent servir un dels seus cosins petits com a exemple. Orgullós d’haver après com apuntar amb una arma de foc o de defensar-se amb una arma blanca.

La inquietud juvenil sumada al fonamentalisme islàmic que es va establir als campaments des de fa uns anys, forma a noves generacions més radicals que perjudiquen la societat sahrauí en general i en concret a la figura de la dona segons apunta Nasra Amah, fundadora del moviment feminista d’Amnat Thawra: Hijas de la revolución.

LES FILLES DE TINDOUF

Les dones ocupen llocs de vital importància dins les institucions sahrauís. Molts les han considerat i consideren vitals per la lluita de l'alliberament del poble. El Front Polisario les fa partícips de la gestió de la societat a través de la branca del mateix partit anomenada Unió Nacional de Dones Sahrauís. També es troben en els comitès de les *daires*, els barris dels assentaments, formats en la seva totalitat per dones. A més, els centres dedicats a la dona formen i proposen espais on les mares poden allunyar-se de les labors domèstiques i realitzar altres d'activitats. Tot i això, no totes les famílies permeten aquest luxe a les dones. I com es pot percebre visitant els campaments, la teoria s'allunya de la pràctica.

Una dona aprèn informàtica al centre de dones d'Auserd/ Abril Chinchilla

La Teslem, és vídua des de fa dos anys. Un cop dur per una dona sahrauí que depèn en la seva totalitat del seu marit i que ara, ha de dependre del seu fill de 21 anys, amb una baixa formació i un escàs futur laboral. El seu paper és ocupar-se de la casa, comprar i cuinar el dinar i el sopar, així com rebre visites i ser una bona amfitriona. El seu únic entreteniment és ajuntar-se amb les altres dones de la família, germanes, cosines, nebodes... totes juntes s'asseuen a la catifa del menjador per beure te, xerrar i ballar durant hores.

El ritual del te sembla no acabar mai, el resultat és un got de beguda marronosa massa dolç pel paladar occidental. La Teslem explica que el te ha de ser: “el primer got amarg com la vida, el segon dolç com l’amor i el tercer suau com la mort”. La pregunta habitual al pas de les hores eternes és el mateix: “Un te?”.

La Teslem prepara te per la família i els cooperants que han acollit a casa/ Abril Chinchilla

Al te el segueix la dansa. És una de les característiques de les dones sahrauís, totes són grans ballarines. Conceben la dansa com una manera de relacionar-se amb la societat, de trobar parella però també d’alliberar-se. Quan ballen acompanyades d’homes es cobreixen la cara i deixen que sigui el cos el que parli al ritme de la música.

El vestit típic de la dona sahrauí és la melhfa, teles de tots colors amb les que dissenyen una túnica llarga fins als peus i que en sortir de casa també fan servir per cobrir-se el cap, fins i tot la cara, deixant només els ulls a la vista que sovint també cobreixen amb ulleres de sol.

Encara avui la major fita a la qual opten les joves sahrauís és la de trobar un bon marit que els pugui proporcionar una vida digna. La Fala és una de les nebodes de la Teslem, amb només 17 anys està promesa amb un jove sahrauí que viu a Barcelona amb el que en poques ocasions pot parlar per telèfon i que només ha vist a través de fotografies. Ella no sabia dir si li agrada el noi però, el que si sap és que: “Tinc ganes de viure a Barcelona i sortir dels campaments tot i que trobaré a faltar a la família”. Es diu que els casaments concertats ja no formen part de la

cultura sahrauí però encara hi ha casos, sobretot en les famílies més pobres que busquen un futur estable per les seves filles.

Els sahrauís són l'únic poble del món on les dones celebren una festa quan es produeix una separació si la causa és que el marit hagi abandonat la seva muller per una altra dona. En aquest cas les dones de l'assentament es reuneixen i vesteixen l'ara exdona amb el vestit de casament. Durant la celebració veuen te i ballen, també conviden altres homes per tal que l'exmarit es posi gelós. Es tracta d'una tradició que dura des de fa generacions.

Les dones que se separen del marit rarament poden tornar a casar-se i en el cas de no tenir fills es queden soles. En Masud, el germà gran dels Sidi, explica que sovint aquestes dones exerceixen la prostitució pels joves sahrauís.

Els adolescents tenen prohibit trobar-se amb noies, sobretot si no hi ha cap familiar supervisor. Tot i això, hi ha casos en què un jove aconsegueix trobar-se amb una noia, de vegades aquest convida el seu grup d'amics per tal que tots puguin gaudir-ne. Una pràctica que fa posar els pèls de punta, ja que les noies no poden explicar res del què hi passa en aquestes trobades perquè serien apartades de la societat. Aquests són uns fets que xoquen amb la idea de la importància de la dona que les institucions repeteixen dia a dia al seu poble.

Els moviments feministes sahrauís denuncien el paper de la dona en la societat que queda relegada a la branca social i sense veu en la política. "Es tracta d'un paper que serveix exclusivament per mantenir a l'home en la seva posició privilegiada dins les institucions"- explica la Nasra en l'entrevista telefònica que accepta amb ganes de posar el feminisme en el centre de la realitat sahrauí.

MADRASSA SENSE SORTIDA

Les dones de la generació de la Teslem són les que s'han vist més afectades per l'exili sahrauí. No han pogut rebre una educació sòlida, no saben llegir ni escriure i el poc que saben ho estan aprenent gràcies al mòbil. Tan sols alguns homes que formaven part de l'exèrcit o de les famílies més prominents, tenien l'oportunitat de formar-se i fins i tot d'anar a la Universitat a països com Cuba. L'altra gran part d'aquesta generació, ha quedat truncada.

Han fet falta anys per tal que el Front Polisario establís un sistema educatiu més o menys rígid. En l'actualitat però el 99% dels nens sahrauís tenen accés a l'educació, segons declara el mateix Polisario.

L'Aicha i en Mustafa van a la Madrassa, escola primària, de dilluns a dissabte. Allà hi estudien des de matemàtiques a espanyol, com a segona llengua. Surten de casa ben d'hora per anar a l'escola, hi van tots sols, i pel camí es van trobant amb amics i amigues que segueixen la mateixa rutina. "M'agrada molt la teva lletra"- diu l'Aicha mentre observa com prenc notes- "jo encara no en sé gaire"- lamenta intentant escriure el millor possible el seu nom i el dels seus germans en un paper, cedit de la llibreta d'anotacions.

Pel Front Polisario és imprescindible formar professionals, mestres, metges, dentistes, polítics... per tal d'assentar les bases per un nou país sahrauí. És per això que un cop acabats els estudis secundaris, els joves poden estudiar gratuïtament una carrera a Algèria. Les possibilitats de treball però, són molt escasses i com els joves de la família Sidi, no tots opten per ampliar els seus estudis. El seu futur als campaments no existeix més enllà de formar una família i viure de l'ajuda humanitària, tot i tenir estudis universitaris. Una problemàtica que només fa que agreujar-se, ja que la població infantil representa gairebé el 40% en tots els campaments de Tindouf, segons el darrer informe d'ACNUR.

Una nena pren apunts a una Madrassa d'Auserd, al districte de Bir Ganduz/ Abril Chinchilla

Alguns joves treballen en les botigues dels petits mercats dels assentaments, comerços heretats de pares i familiars que els donen l'oportunitat de tirar endavant un negoci. Altres com en Masud, treballen ocasionalment quan sorgeix algun tipus d'obra en què donar un cop de mà o algun cotxe que reparar. Això sumat al fet que es troba en la situació que ha de cuidar de la seva mare i els seus germans, fa que gairebé la major part de l'any hagin d'optar per les ajudes internacionals. "M'agradaria poder tenir un cotxe com el seu"- diu en Masud assenyalant el Mercedes blanc que condueix un dels seus amics.

Tot i l'alta taxa d'escolarització, algunes famílies opten per l'escola de l'alcorà. Una formació basada exclusivament en l'estudi dels textos religiosos i que limita encara més les sortides professionals de les noves generacions.

INTERNET PER CONNECTAR I DESCONNECTAR

Amb la irrupció de les noves tecnologies i la posada en marxa d'una xarxa d'Internet als campaments, que en pocs dies funciona més d'una hora sense interrupció, sobretot les dones i els joves troben un petit refugi al mòbil, on poder fer fotos, escoltar música i parlar amb els familiars que viuen a altres *Wilayes*, fins i tot, per connectar amb el territori ocupat per Marroc.

La globalització que comporta Internet ha apropiat als joves la música internacional. De la música tradicional sahrauí o els cantants àrabs que han anat escoltant diverses generacions, ara quan en Masud fa una volta amb el Mercedes dels seus amics escolten *regeton* i música tant en anglès, com francès, italià o espanyol. "Què voleu escoltar? Us sembla bé Bad Bunny?"- pregunta en Masud mentre apuja el volum de la música d'un dels cantants internacionals del moment.

Les fotografies són imprescindibles quan la família Sidi es reuneix, tot i això, les dones han de sortir tapades, sovint es cobreixen la cara amb emoticones amb les quals es poden retocar les fotografies per a les xarxes socials.

Tot i això, els *smartphones* encara no han afectat les relacions socials com passa aquí. La família es reuneix i parla sense haver d'estar pendent del mòbil. La gent que surt al carrer no passeja amb el mòbil a la mà, ni condueixen amb gps. Els sahrauís encara són una societat que es

comunica els uns amb els altres de manera oral, que coneix a cada família de la seva *daira* i *wilaya*, i que deixa durant tot el dia la porta de casa oberta.

Es fa curiós que en un lloc tan inhòspit com és l'hamada algeriana on la gent viu en cases d'adob i altres construccions amb material de tota mena, i on no arriben els suficients diners per a gaudir del mercat del qual disposen, ni hi ha aigua corrent, els sahrauís tinguin *smartphones* i Internet. És una situació que fa plantejar la societat en la qual vivim, una societat que creu més important fer arribar internet al Sàhara que un sistema d'aigua corrent.

Internet és una eina potent i que és imprescindible per fer arribar arreu del món el conflicte i les condicions de vida del poble sahrauí, però també cal plantejar de què serveix Internet si la població emmalalteix i no hi ha medicaments, ni prou menjar, ni prou aigua. I si tampoc tenen els coneixements necessaris per a l'ús d'Internet com a eina d'apoderament.

VACANCES EN PAU

Cada any l'organització Cooperació Osona-Sàhara, així com altres associacions del territori espanyol, fan possible el programa Vacances en pau. Durant els tres mesos d'estiu els nens sahrauís tenen l'oportunitat d'escapar de les altes temperatures del desert i conèixer l'estil de vida occidental.

L'Aicha, seguint els passos de les seves cosines i el seu germà Masud, ha estat una de les nenes del campament, juntament amb molts altres joves, a visitar Catalunya. Una experiència al principi dura tant pels nens com per les famílies d'acollida. Tot i la formació escolar en l'idioma molts no el parlen amb facilitat. Això sumat a l'estil de vida completament diferent, fa que els primers dies siguin complicats.

Sortir de la rutina dels campaments i de l'estret vincle familiar que, igual que els Sidi comparteix el poble sahrauí, pot ser un repte per alguns joves i un alliberament per d'altres. L'Aicha va poder anar a la piscina i posar-se banyador, vestir amb pantalons curts i samarretes de tirants, formar un vincle d'amistats mixtes de nens i nenes, menjar quan tingués gana i viure en una casa amb aigua corrent. "La piscina! La piscina és el que més em va agradar i trobo a faltar!"- crida l'Aicha entusiasmada en preguntar-li per la seva experiència a Catalunya.

Gràcies al programa les famílies d'acollida estan obligades a fer revisions mèdiques als infants sahrauís durant la seva estada. Passen pel pediatre, el dentista i l'oculista. La majoria es troben amb problemes de còlics, asma i càries a causa de les manques sanitàries als campaments i la poca conscienciació de les revisions mèdiques periòdiques.

La família Sidi resa regularment però no és estricta amb el que dicta l'alcorà. Tot i això, quan l'Aicha és a Asuerd calla i abaixa el cap davant el seu germà gran, vesteix amb jerseis i pantalons llargs, tot i la calor, i només es relaciona amb familiars o infants del seu mateix sexe. És per això que a diferència d'altres joves que han visitat Catalunya, la predisposició de l'Aicha a vestir diferent i relacionar-se amb els altres va ser una experiència favorable. Altres joves però, no estan disposats a repetir l'experiència perquè les seves creences religioses són tan arrelades que no se senten còmodes a la nostra societat. O simplement, perquè són massa petits per a viure un canvi en el seu mode i ritme de vida tan gran com el que experimenten.

L'Aicha durant una excursió pel Ripollès amb la seva família d'acollida/ Imatge cedida per Núria Casellas

No és tan sols el que els joves s'emporten de l'experiència sinó també el que les famílies d'acollida aprenen dels sahrauís. La voluntat d'involucrar-se d'aquestes famílies és imprescindible per la cooperació entre pobles, és per això que aquestes tenen l'oportunitat de visitar els campaments i formar lligams amb les famílies sahrauís, amb les que s'estableix un intercanvi tant material com cultural i emocional lluny de la política i les institucions.

ENTREVISTA: Nasra Iahdih Said activista feminista sahrauí. Fundadora del col·lectiu Amnat Thawra: Hijas de la revolución.

- Quin és el paper de dona sahrauí en la societat actual?

El paper de la dona sahrauí ha quedat rellevat a aspectes secundaris, sobretot a aspectes socials. La dona sahrauí ha quedat relegada al servei domèstic o als aspectes comunitaris de les *wilayes*. Tots els papers que s'adjudiquen a les dones tant a la política com en els aspectes socials sempre són de segon rang.

- Des de les institucions sahrauís es repeteix que la dona és clau per la lluita del poble però, es mostra en fets?

No. La dona és clau per la lluita però agafant un segon rol. Hi ha molts factors que són clau, n'hi ha un de principal i fonamental que en el nostre cas és l'home i un altre que és secundari i que serveix per sustentar l'home al cim, que és la dona.

- Què opines sobre la Unió General de Dones Sahrauís del Front Polisario o dels centres de formació per a dones dels campaments de Tindouf? Serveixen com a eina d'apoderament?

La veritat és que la seva lluita pel poble i la causa és fonamental. Elles han fet que la dona sahrauí sigui present en diferents aspectes de la vida pública en la causa sahrauí. Però si profunditzem més en els seus actes, el tema del feminisme i l'apoderament de la dona és nul.

La Unió de Dones es basa sobretot en la representació de la imatge de la dona en la vida pública, però no lluita per erradicar el masclisme ni per millorar la vida de les dones sahrauís. En part aquestes limitacions es deuen al fet que són part del sistema. Reben pressió per no perdre suports amb la lluita amb Marroc, per això és difícil emprendre segons quins moviments socials.

A més, estan tan centrades en la causa que s'obliden de la situació real de la dona sahrauí que, és deplorable.

- En els campaments de Tindouf els joves sahrauís expliquen històries sobre com se n'aprofiten de les noies joves i que ho fan perquè saben que aquestes noies no explicaran a ningú el que els hi fan. Què passa amb aquestes víctimes?

A aquestes víctimes se'ls imposa la llei del silenci. Estic segura que tots els que t'han explicat aquestes històries són homes... Cap noia et vindria a explicar una cosa similar. Ells ho expliquen perquè saben que no patiran cap repercussió, fins i tot es posen medalles.

- I quines repercussions pateixen en la societat sahrauí aquestes víctimes?

Són noies amb una autoestima molt baixa. El fet que els teus drets, la teva llibertat d'expressió i de denúncia es vegi estrangulada per la societat i no hi hagi ningú que et doni suport fa que es visqui el patiment en silenci.

De fet, en les nostres famílies, si ets dona sobretot, tot el que sigui expressar els teus sentiments, sigui per bé o per malament, no està ben vist. I aquestes víctimes no en són conscients que això és una manera d'imposar la llei del silenci.

Això també suposa seqüeles psicològiques. Utilitzen productes de bellesa que tenen propietats cancerígenes per blanquejar-se la pell o engreixar i d'aquesta manera reproduir el cànon de bellesa sahrauí. Estan disposades a fer el que calgui per ser acceptades a la societat.

Les dones sahrauís permeten que els homes juguin amb la seva imatge i el seu cos perquè des del moment que neixen se les culpabilitza per ser dones.

- Es poden trobar dades sobre violència de gènere en la societat sahrauí?

No, no trobaràs res. Des de la plataforma volem impulsar estudis que recullin dades d'aquest tipus, com l'impacte en la salut dels cosmètics de bellesa agressius o la violència de gènere.

De fet, la societat sahrauí no havia estat mai una comunitat on es produïssin molts casos de violència de gènere però a causa del fonamentalisme islàmic que s'ha implantat en els campaments en els darrers deu anys, hi ha hagut un retrocés en els drets. La joventut està sent més radical la qual cosa és perillosa, fins i tot hi ha mesquites als campaments. Això està fent que s'introdueixi en la nostra societat un fet que mai havia estat habitual com és el maltractament.

- He llegit alguns articles en què es comenta que el moviment feminista no està ben vist en la societat sahrauí i que s'arriba a veure com una amenaça.

Sí, efectivament. En el col·lectiu que he format: Amnat Thawra: Hijas de la revolución, escrivim articles en castellà i àrab per conscienciar sobre aquest aspecte.

Quan vaig fundar el col·lectiu proposàvem noms per la plataforma en els que hi apareixia la paraula feminisme, totes estaven en contra i amenaçaven en abandonar. És tal l'amenaça del feminisme per la societat sahrauí que fins i tot les noies que han crescut aquí, que estan integrades i que han cursat una carrera, els fa por dir que són feministes o que formen part d'un col·lectiu on apareix la paraula feminisme.

En la societat sahrauí utilitzar la paraula feminista és un desprestigi per la teva persona. També és cert que després d'utilitzar tant la paraula en la plataforma ja es comença a percebre una certa acceptació pel nom.

- **I pel que fa als campaments de Tindouf, què es podria fer per apoderar a les dones? És potser més fàcil des d'aquí que estan allà?**

No costa tant tenint les xarxes socials. Al nostre Instagram el públic que tenim prové en un 78% de Tindouf, la qual cosa és molt positiva.

Nosaltres volem fer una biblioteca feminista als campaments. On hi hagi llibres feministes o mèdics que parlin sobre el cos de la dona. Entenem que és una bona manera de començar. També amb tallers on puguem convidar expertes que parlin sobre feminisme i conscienciïn a les dones sahraúis.

- **És una falta de conscienciació el problema del masclisme en la societat sahrauí?**

El problema és que les dones sahraúis accepten aquest tipus de masclisme, no són conscients de la situació en què viuen. Hi ha gent que visita els campaments i creu que són molt lliberals i les dones estan apoderades però en la majoria de casos no és així. Hi ha esclaus que no volen ser alliberats perquè creuen que són feliços. Hi ha una dita que m'agrada molt que diu: a l'ocell li fa por volar i per això creu que és lliure a la gàbia.

SALEK: Metge sahrauí als campaments de Tindouf.

- Com és la vida als campaments?

La vida en els campaments és molt difícil sobretot per la gent gran i per les noves generacions. Fa més de quaranta anys que estem refugiats sense mitjans i sense les necessitats bàsiques i vivint amb les ajudes de les associacions no governamentals.

- Quines són les principals adversitats amb les que viviu?

Aquí convivim dia a dia amb un sol molt fort, una gran falta d'aigua, la sorra i el sirocco que porten malalties cròniques com l'asma, la diabetis, hipertensió... és molt difícil la vida aquí. Sobretot per la gent gran i els infants que són la població més vulnerable.

- Els hospitals i centres mèdics tenen suficients recursos per atendre a la població dels campaments?

Es necessiten més infermeres i metges però la joventut ja no es vol quedar als campaments i tampoc hi ha prou recursos per cobrir places. Prefereixen anar a treballar a hospitals d'Algèria on poden obrar en millors condicions i disposen de més material que aquí. Per sort amb els projectes de cooperació venen estudiants d'infermeria i odontologia a realitzar aquí les seves pràctiques i així també cobrim mancances.

No hi ha gaire feina sobretot pel que fa als joves. Ara estem rebent algunes ajudes per crear escoles politècniques, d'infermeria, de soldadura, construcció, fusteria, electricitat... però no hi ha mitjans suficients perquè aprenguin. Estem vivint un greu problema amb la joventut, hi estem pensant molt.

- Les ONG espanyoles que col·laboren amb el Sàhara donen l'oportunitat de que puguem venir a visitar-vos i viure amb vosaltres durant uns dies. Com ho viviu vosaltres?

Tota aquesta població espanyola i catalana ve a ajudar. Per exemple ara l'associació Cooperació Osona-Sàhara ha entregat material mèdic a l'Hospital General d'Auserd i això fa molt feliç a l'equip mèdic. També material escolar per millorar la qualitat d'estudi a les Madrasses.

A més, així passem uns dies fora de la rutina i podem ensenyar als cooperants com utilitzem el material que ens donen i com és la vida a Auserd. Estem molt contents de poder compartir i cooperar. A base d'això que tenim forces per seguir endavant!

LLUÍS GRIFELL: Vicepresident de Cooperació Osona-Sàhara

- Com neix Cooperació Osona-Sàhara?

COOOS va néixer l'any 2016 a partir del projecte “Vacances en pau”, que acull a nens sahrauís als mesos d'estiu, i com a associació amb potència i força neix al març del 2016. Però va ser a partir del març del 2017 quan a arrel d'una gran acollida d'aquest projecte a les comarques centrals, va créixer molt i vam passar de 6 nens a 26 i va ser quan COOOS va començar a fer projectes més importants.

- Quins projectes porta a terme actualment l'associació?

A part del de “Vacances en pau” que és un projecte cíclic i que dura gairebé dos mesos, tenim el projecte “Dentista” que va començar amb la dotació d'un equip mòbil de dentistes, com en Salek, un dentista col·legiat que es va comprometre a un cop per setmana, fer visites de manera gratuïta a les diferents wilayes. Nosaltres el vam dotar d'un cotxe, d'un equip mòbil i en aquest últim viatge hem entregat dos equips portàtils de radiologies bucals.

A part tenim un altre projecte que també és cíclic que és l'enviament de material informàtic, mèdic i escolar.

Els últims dos projectes que em engegat, un és el “Forma't al Sàhara” on 15 joves de les nostres comarques venen als campaments a fer pràctiques dels seus estudis, bàsicament venen molts estudiants d'higiene bucodental. L'altre s'anomena “Conserva el Sàhara”, que encara està en estat embrionari, està obert a tota la ciutadania i que consisteix en que entre 15 i 20 persones vinguin al Sàhara a fer treballs de manteniment de diferents edificis, pintura, fusteria, electricitat, llauneria...

- Quines impressions t'emportes de l'estada als campaments?

Aquest és el meu primer viatge als campaments de refugiats, els meus fills van venir l'any passat i m'ho van explicar, però realment no té res a veure el que coneixes per vídeos, fotografies o el que t'explica la gent amb viure-ho de primera mà.

A nivell familiar són molt agraïts i ens agraeixen molt tot el que estem fent. I realment la situació aquí és molt i molt dura. És dels llocs més inhòspits que conec. Estem molt bé amb la família que ens ha acollit, em sento com a casa, però hi ha molta feina a fer.

L'OCUPACIÓ MARROQUINA

L'any 1975 es produeix un dels cops clau de Marroc sobre el Sàhara, l'anomenada Marxa Verda. El rei Hassan II, artífex de l'ocupació, envia a més de 350.000 civils marroquins al Sàhara Occidental per tal que s'hi estableixin. L'exèrcit espanyol, que sentia la pressió de la mirada internacional per l'esfondrament imminent de la dictadura a Espanya, no podia atemptar contra la gran quantitat de població que travessava la frontera.

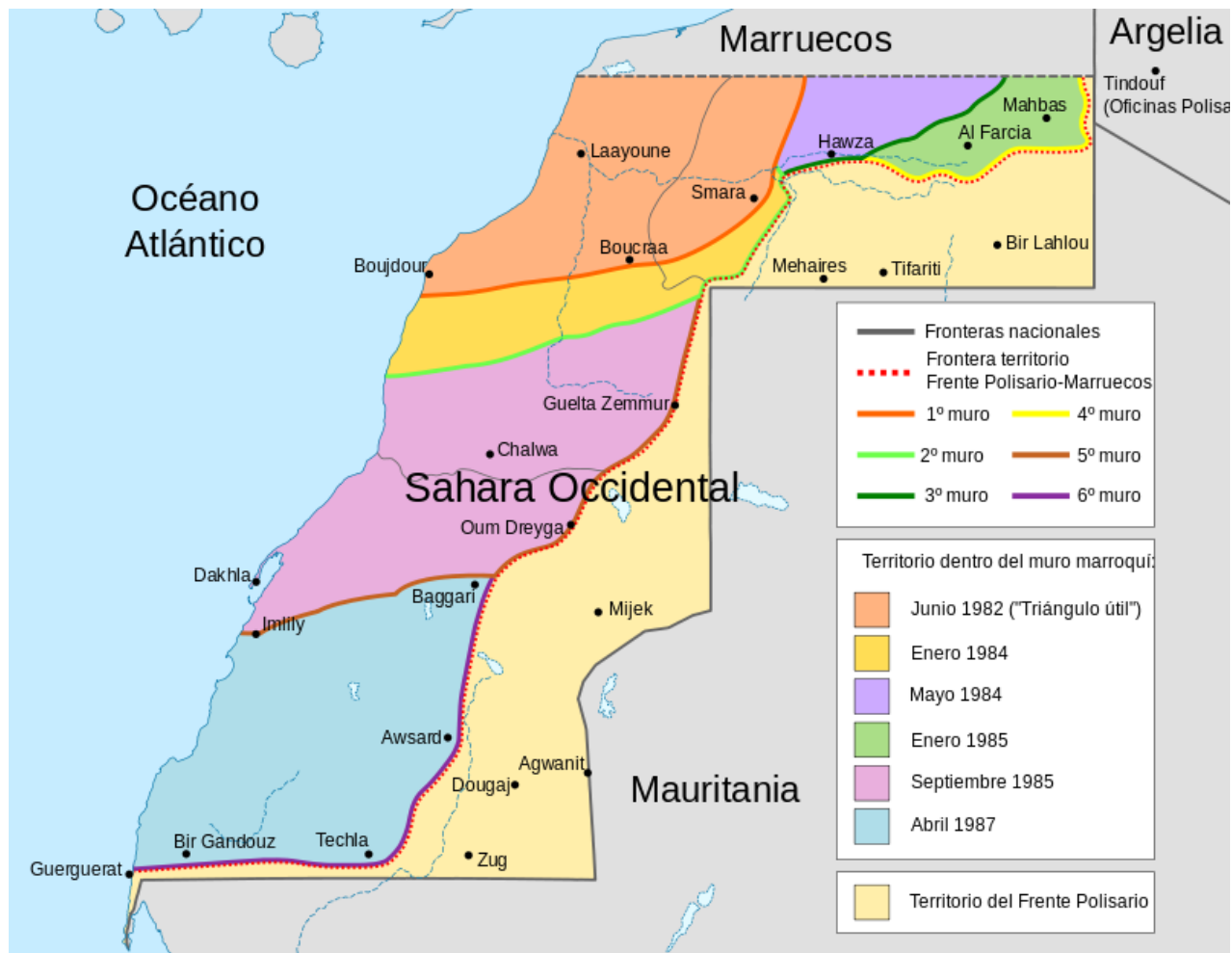
Amb aquesta primera ocupació Marroc es fa amb l'anomenat triangle útil que engloba tres de les ciutats més riques del Sàhara Occidental: L'Aaiun, Smara i Bojador.

Tot i la resistència armada per part dels sahrauís, Marroc continua la seva expansió fins al sud i més tard cap al nord est del país, construint a cada ocupació un mur de contingència. Actualment, el mur suma 2.700 quilòmetres.

L'única zona del Sàhara Occidental que no ha estat ocupada és zona pràcticament desèrtica. A més, aquest territori coneguda com Berm, està considerat un dels majors camps de mines del món.

A causa de la guerra, els sahrauís s'exilien a la zona de Tindouf, Algèria on el Front Polisario estableix campaments de refugiats per atendre les famílies que hi arriben. Més de 40 anys després, aquelles famílies sumen generacions als mateixos campaments. Vivint en condicions extremes pel clima de l'hamada algeriana, anhelant tornar al seu país i retrobar-se amb els familiars que van quedar retinguts a territori ocupat. A l'espera de la celebració d'un referèndum que els doni la llibertat que fa tants anys que esperen.

El nombre de refugiats sahrauís actual és de 173.600 amb un 75% de població vulnerable.

Font: Mapa de l'ocupació marroquina i la construcció del mur. Elaborat per: Organització Remove The Wall

DADES D'INTERÈS:

Població:

Nombre de refugiats sahrauís: 173.600 / Població vulnerable: 90.000 refugiats (75%).

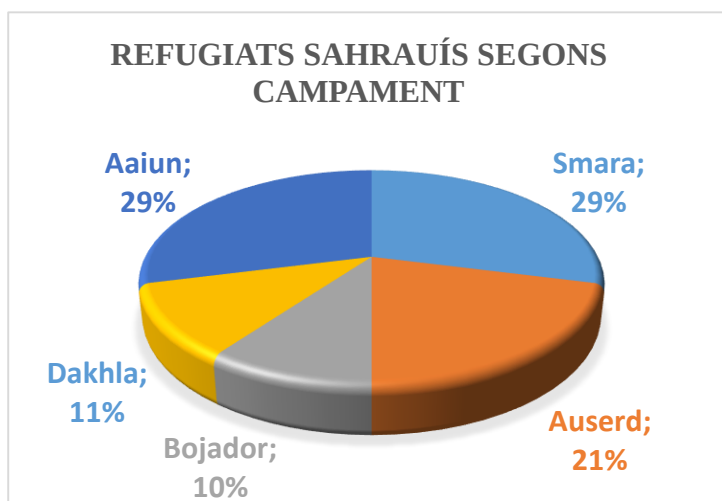
Smara: 50.700 refugiats

Aaiun: 50.500 refugiats

Auserd: 36.400 refugiats

Dakhla: 26.500 refugiats

Bojador: 16.500 refugiats

Font: Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Refugiats (ACNUR)

L'Índex més alt de població es troba entre els 18 i els 49 anys, un total de 78.600 sahrauís compresos entre aquestes edats als campaments. També destaca l'índex d'infants de 5 a 11 anys representant un total de 24.700 sahrauís i els majors de 60 anys que sumen 18.500 refugiats, el març del 2018. D'aquestes xifres cal ressaltar que la majoria és població femenina.

Llengua i religió

La llengua oficial del poble sahrauí és el *hassània*, un dialecte de l'àrab, i també l'espanyol.

Els sahrauís en la seva majoria són musulmans, l'islam ha conviscut amb les creences sahrauís tradicionals, el sufisme.

La composició ètnica entre la cultura àrab i amazic ha donat lloc a la identitat sahrauí, una societat que havia estat formada per tribus nòmades, fins a gairebé l'arribada del colonialisme.

Missió de les Nacions Unides per un Referèndum al Sàhara Occidental (MINURSO)

La MINURSO opera des del 1991 i disposa, el maig del 2019, de 230 col·laboradors civils, 19 tropes contingents, 214 experts en missions internacionals, 7 funcionaris i 15 voluntaris de les Nacions Unides. Els contingents i forces policials han estat aportats per diferents països entre

ells: Bangladesh (26), Egipte (25), Hondures (18), Rússia (16), Xina (12), Pakistan (12), Brasil (9), Kazakhstan (8), Malàisia (8) i Croàcia (7).

Actualment Horst Kölher, l'enviat especial de l'ONU al Sàhara Occidental, ha aconseguit celebrar un seguit de taules rodones entre Marroc, el Front Polisario, Mauritània i Algèria per la resolució del conflicte. Un moment històric, ja que sembla que totes les parts es mostren obertes a proposar solucions pacífiques, segons el darrer informe de la MINURSO. Les reunions es van iniciar el 5 i 6 de desembre del 2018 a Gènova i van continuar el 22 i 23 de maig del 2019 a Suècia. Els quatre interlocutors estan d'acord en la necessitat de resolució del conflicte per afavorir la Unió Africana i la zona del Magreb.

BIBLIOGRAFIA

Christian Allan i J. Lakhal, H. (2015). *Acting with impunity: Morocco's Human Rights Violations in Western Sahara and the Silence of the International Community*. Recuperat de <https://saih.no/assets/docs/Acting-With-Impunity-Western-Sahara-report.pdf>

Criado, R. (1977). *Sáhara: pasión y muerte de un sueño colonial*. França: Ruedo Iberico.

De Piniés, J. (1990). *La descolonización del Sáhara: un tema sin concluir*. Madrid: Editorial Espasa-Calpe.

Gómez, J.C. (2013). *El Frente Polisario: La historia de un movimiento de liberación nacional vivo*. Recuperat de, http://rabida.uhu.es/dspace/bitstream/handle/10272/8304/El_frente_polisario.pdf?sequence=2

Maas, G. (2016). *A Pearl in the desert: The Group NOVA in Western Sahara*. Recuperat de <https://krf.se/wp-content/uploads/2018/08/External-evaluation-NOVA-2016.pdf>

The UN Refugee Agency (2018). *Sahrawi Refugees in Tindouf, Algeria: Total In-Camp Population*. Recuperat de, http://www.usc.es/export9/sites/webinstitucional/gl/institutos/ceso/descargas/UNHCR_Tindouf-Total-In-Camp-Population_March-2018.pdf

United Nations (2019). *Situation concerning Western Sahara: Report of the Secretary-General*. Recuperat de, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/S_2019_282_E.pdf

RECURSOS ELECTRÒNICS EN LÍNIA

Abdelah, L. (2019) *La ONU confirma que las negociaciones sobre el Sáhara Occidental se reanudan este marzo en Suiza*. El Confidencial Saharaui. Recuperat el 01 de maig del 2019, de <https://www.elconfidencialsaharaui.com/2019/01/la-onu-confirma-que-las-negociaciones.html>

Abdelah, L. (2019) *El Frente Polisario insta a la ONU a tomar acciones concretas*. El Confidencial Saharaui. Recuperat el 01 de maig del 2019, de <https://www.elconfidencialsaharaui.com/2019/01/comunicado-oficial-del-frente-polisario.html>

Acció Solidària amb el Sàhara (2015) *Organització i condicions de vida als campaments de refugiats sahrauís*. Recuperat el 08 de gener del 2019, de <http://saharavng.entitatsvilanova.cat/organitzacio-i-condicions-de-vida-als-campaments-de-refugiats-sahrauis/>

ACNUR (2016) *Refugiados saharauis: 40 años de vida en los campos*. Recuperat el 29 de desembre del 2018, de <https://eacnur.org/blog/refugiados-saharauis-40-anos-de-vida-en-los-campos/>

Broto, A. (2019) *ONU aún fuerza para limpiar el Berm, el campo minado del Sahara Occidental*. La Vanguardia. Recuperat el 25 d'abril del 2019, de <https://www.lavanguardia.com/internacional/20190208/46290658313/onu-auna-fuerzas-para-limpiar-el-berm-el-campo-minado-del-sahara-occidental.html>

Canillas, J. (2017) *Els refugiats permanents*. El Setembre. Recuperat el 28 de desembre del 2018, de <https://www.elsetembre.cat/noticia/154/refugiats/permanents>

Casey, R. (2019) *Aid, refugees, and peacekeeping at stake in new Western Sahara talks*. The New Humanitarian. Recuperat el 21 de març del 2019, de <https://www.thenewhumanitarian.org/news/2019/03/19/aid-refugees-and-peacekeeping-stake-new-western-sahara-talks>

Casey, R. (2019) *Western Sahara: “No one even knows if we’re there or not”*. The New Humanitarian. Recuperat el 3 d’abril del 2019, de <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2019/04/02/western-sahara-young-generation-refugees>

Comajoan, J. (2018) *Mahfuda Mohamed Rahal: “En la base de la pirámide dels campaments sahrauís tot té una cara femenina”*. El Setembre. Recuperat el 30 de gener del 2019, de <https://www.elsetembre.cat/noticia/454/mahfuda/mohamed/rahal/base/piramide/dels/campaments/sahrauis/tot/cara/femenina>

Cooperació Osona Sàhara (2017) *El eterno engaño*. Recuperat el 28 de desembre del 2018, de https://www.youtube.com/watch?time_continue=912&v=ZeBWuGdfhr4

De Andrés, F. (2016) *¿Qué islam practican los saharauis?* ABC. Recuperat l’11 de febrero del 2019, de https://www.abc.es/internacional/abci-islam-practican-saharauis-201606030227_noticia.html

De Antonio, E. (2017) *Voces del Sáhara: El “muro de la vergüenza”: 2.700 kilómetros de minas y exilio*. RTVE. Recuperat el 25 d’abril del 2019, de <http://www.rtve.es/noticias/20171111/muro-verguenza-2700-kilometros-exilio-muerte/1634100.shtml>

Mah Iahdih, N. (2019) *¿Por qué introducir los valores del feminismo en la sociedad saharauí?* El Confidencial Saharaui. Recuperat el 4 de maig del 2019, de <https://www.elconfidencialsaharaui.com/2019/03/opinion-por-que-introducir-los-valores.html>

Martínez, C. (2019) *Ali Saadouni, la tenacidad de la lucha saharauí*. Tercerainformación. Recuperat el 1 de maig del 2019, de <https://www.tercerainformacion.es/opinion/opinion/2019/04/16/ali-saadouni-la-tenacidad-de-la-lucha-saharaui>

Peregil, F. (2018) *El diálogo sobre el Sáhara se reabre seis años después ¿qué podemos esperar?* El País. Recuperat el 01 de maig del 2019, de https://elpais.com/internacional/2018/12/04/actualidad/1543929918_053997.html

Remove The Wall (2014) *Construcción de los muros marroquíes*. Recuperat el 25 d'abril del 2019, de <http://removethewall.org/es/the-wall/construction-of-the-moroccan-walls/>

Tordera, P. (2017) *Oblidats al desert*. L'Ara.cat. Recuperat el 28 de desembre del 2018, de https://www.ara.cat/suplements/diumenge/Oblidats-al-desert_0_1749425044.html

APÈNDIX

Compromís d'obra original*

L'ESTUDIANT QUE PRESENTA AQUEST TREBALL DECLARA QUE:

1. Aquest treball és original i no està plagiat, en part o totalment
2. Les fonts han estat convenientment citades i referenciades
3. Aquest treball no s'ha presentat prèviament a aquesta Universitat o d'altres

I perquè així consti, afegeix a aquesta plana el seu nom i cognoms i la signatura:

ABRIL CHINCHILLA CATLÀ

*Aquest full s'ha d'imprimir i lliurar una còpia en mà al tutor abans la presentació oral

16.5.2019

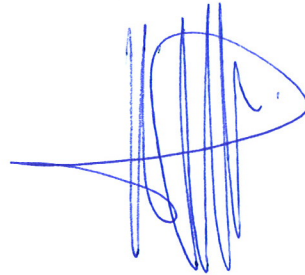
Jo, LLuis Grifell i Trullà

Amb DNI 46.221.859-R

Faig constar:

- *Que autoritzo que les meves opinions i consideracions recollides mitjançant entrevista cedida a: Abril Chinchilla Catllà amb DNI:77922233-G i que té com a objectiu l'elaboració del Treball de Fi de Grau siguin reproduïdes parcialment o totalment en el treball.*
- *Que, en cas de tenir algun dret de propietat intel·lectual sobre l'entrevista dels campaments de refugiats sahrauís, cedeixo a Abril Chinchilla Catllà amb DNI: 77922233-G tots els drets d'explotació sobre els mateixos, amb caràcter de no exclusivitat, en totes les modalitats d'explotació, per a tot el món i per tot el temps de la seva durada.*
- *Que conec que el Treball de Fi de Grau és susceptible de fer-se'n comunicació pública a través del Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) <http://ddd.uab.cat> o qualsevol altre mitjà que la UAB cregui adient.*

I perquè així consti signo la present, a Vic, a 10 de maig de 2019

Yo, Nasra Amah Iahdih Said

Con DNI 49788334G

Hago constar:

- *Que autorizo que mis opiniones y consideraciones recogidas mediante entrevista cedida a: Abril Chinchilla Catllà con DNI:77922233-G y que tiene como objetivo la elaboración del Trabajo de Fin de Grado sean reproducidas parcialmente o totalmente en el trabajo.*
- *Que, en caso de tener algún derecho de propiedad intelectual sobre la entrevista de los campamentos de refugiados saharauis, cedo a Abril Chinchilla Catllà con DNI: 77922233-G todos los derechos de explotación sobre los mismos, con carácter de no exclusividad en todas las modalidades de explotación, para todo el mundo y para todo el tiempo de su duración.*
- *Que conozco que el Trabajo de Fin de Grado es susceptible de hacerse con él comunicación pública a través del Depósito Oficial de Documentos de la UAB (DDD) <http://ddd.uab.cat> o cualquier otro medio que la UAB crea necesario.*

Y para que así conste firmo la presente,

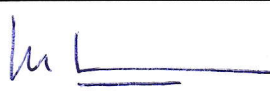
Treball de Fi de Grau/ Fitxa de tutories

TUTOR/A: MARCEL MURCIANO

ALUMNE/A: AIBRIEL CHINCHILLA

TÍTOL TFG: Pendent de Conducció

Primera Tutoria

Data	Firma Tutor/a	Firma Alumne/a
17.10.2018		

Segona Tutoria

Data	Firma Tutor/a	Firma Alumne/a
9.11.2018		

Tercera Tutoria

Data	Firma Tutor/a	Firma Alumne/a
30.1.2019		

Quarta Tutoria i vistiplau final del seguiment de l'alumne per part del professor

Data	Firma Tutor/a	Firma Alumne/a
16.5.2019	